

NEW JUNGIAN
ISRAELI ASSOCIATION

עמותה יונגיאנית
ישראלית חדשה (ע"ר)

דף הבית

פסיכולוגיה, תרבות, ציונות - על כף היד

במלאת עשר שנים למותה של יוליה נוימן

ראיון עם קטיה קלופפר

ראיין: א. מיכה

בראיון הקצר והמרתק הזה, בדירתה המטופחת של קטיה, היו מקופלות תקופות, אנשים, נשים, קשרים, רעיונות - עד כי קשה למצוא נקודה להתחיל ממנה. הראיון הסתיים כעבור שעתיים שעברו ביעף, ובסופן אמרתי לקטיה: "אינני רוצה ללכת", וקטיה אמרה לי: "אז תלך... יש לי עוד הרבה מה לעשות היום..."

נפרדנו ונשארתי עם הרושם העמוק של אשה זו, השומרת על אופטימיות, שמחת חיים ורעננות - והיא בת תשעים שנה.

תמיד התעניינתי בידיים. תמיד הייתי מסתכלת על ידיים של אנשים. אני זוכרת בנשף פורים אחד התנהגתי כמו צועניה ואמרתי לאנשים כל מיני דברים עליהם מתוך התבוננות בידיים. זה היה נורא מוזר. כנראה הצלחתי לפגוע בנקודות נכונות. אבל ההכרות האמיתית עם התחום התחילה מהמפגש עם ספיר (Julius Spier). אתה בוודאי שמעת עליו - זה שאתי הילסום כותבת עליו בספרה "חיים כרותים".

זה היה מאד קשור עם ההכרות שלי עם יוליה.

את יוליה הכרתי כמה שנים קודם לכן. אני הייתי עובדת סוציאלית ומאוד רציתי לעלות לארץ ישראל. חשבתי שיהיה זה מועיל אם אלמד טיפול בילדים ונסעתי למנהיים ללמוד אחות-ילדים. באותו זמן עבדה יוליה במעון אמהות עובדות בברלין והגיעה לאותה מסקנה וגם היא באה למנהיים ללמוד אותו מקצוע. שיכנו אותנו באותו חדר מתוך הנחה ששתי הנערות היהודיות האלו יסתדרו טוב ביחד.

ואני מבין שהן אכן הסתדרו טוב ביחד במשך שישים ושתיים השנים הבאות....

כן... אפשר להגיד כך. נעשינו חברות מאוד טובות. במנהיים היינו די מרדניות. היינו יוצאות לבלות. יצאנו לבתי קפה, נפגשנו עם חברים - זה היה בהחלט מנוגד לרוח בית הספר לאחיות. עם סיום הלימודים חזרנו שתינו לברלין. אני הכרתי את בעלי ונסענו לטיול לארץ-ישראל (אז פלסטינה). זה כמובן לא כמו היום: נסענו דרך צ'כיה, יוגוסלביה, יוון, מצריים ודרך קנטרה הגענו ברכבת לתל-אביב. אני ובעלי התחתנו כאן בארץ ואחרי חצי שנה חזרנו לברלין. ובינתיים יוליה התחתנה עם אריך...

וכמובן עלתה השאלה המורכבת של קשר בין שני הזוגות.

בכלל לא עלתה השאלה. היינו חברים קרובים כל החיים. גרנו בדירות צמודות ברחוב סירקין כשעלינו ארצה וזו היתה ממש קומונה.

אבל אולי נשוב להכרות שלך עם הכירולוגיה - דבר שהפך לעניין מרכזי בחייך. כן, גם זה היה קשור עם יוליה. זה היה בשנת 1929. אחות של אריך נוימן סיפרה לנו על ספיר והציעה לנו להכיר אותו. הוא אז התחיל עם העניין הזה שהוא בעצם פיתח בעצמו. הוא היה פקיד בנק אבל איש מעניין עם התעניינות רחבה מאוד. אחרי שהוא התחיל בזה הוא נסע לשוויץ ונוצר הקשר עם יונג. יונג כמובן ראה מיד את הקשר למיתוס ולתפיסה הסימבולית ותמך בספיר בעבודתו. מיד בפגישה הראשונה ספיר הציע לי וליוליה ללמוד אצלו - וקיבלנו את ההצעה. זה היה נורא מעניין. פתאום לגלות עולמות שלמים בכף יד. בהתחלה היינו מתרגלות על ידיים של אנשים קרובים - קרובי משפחה וידידים. ומה שגילינו... זה היה מאוד מפתיע. לראות אצל אדם שקול וסולידי שמוכר לך מהרבה שנים כל מיני דברים שלא היית מתאר לעצמך: קנאה עמוקה, אגרסיה גדולה, ומה לא. אפילו שמחה לאיד. זה היה כמובן מאוד מביך כשזה נוגע לאנשים קרובים.

את זוכרת איזו שהן אפיזודות מעניינות הקשורות בכך? אני כמובן זוכרת. אבל לא כדאי. לא כדאי לספר. אנשים כבר אינם, ובכלל העולם קטן... יוליה היתה אשה מאוד אינטואיטיבית. מאוד אינטואיטיבית. היא היתה אומרת על אנשים דברים מאוד מדויקים - אבל אף פעם לא על מנת לפגוע. היה בה קסם מיוחד. הרבה חוש הומור והרבה אופטימיות. היא היתה מאוד אמיתית. לא עשתה כלום כדי לרצות את מישהו. זה היה היסוד לקשר בינינו. היינו תמיד שונות זו מזו, אבל זה לא הפריע לעבוד ביחד. בהתחלה ממש עבדנו ביחד. בברלין היינו עושות ביחד טסטים לאנשים - כמו שאמרתי, בהתחלה לאנשים קרובים.

עשית טסט לאריך נוימן?

כן, אבל לא אגיד לך מה ראיתי...

גם כשעלינו לארץ המשכנו לעבוד ביחד. בעצם גם גרנו ביחד. כפי שסיפרתי שכרנו שתי דירות צמודות. הילדים גדלו אצלינו ובישלנו בדירה של נוימן. הרבה שנים המשכנו לאכול ביחד ארוחות ערב שבת. אריך היה מקריא מהתנ"ך. מאוד רצה להתקדם ביהדות. אבל זה היה קשה. היינו כל כך בתוך התרבות האירופאית. זה היה גם חלק מהקושי של יוליה להתערות בארץ. למדנו עברית בלי סוף - ולא למדנו כלום. נו, זו הבעיה של הייקים. אז ברח' בן יהודה הגרמנית היתה שפה עיקרית. גם הילדה שטולץ גרה אצלינו. היא פתחה גן ילדים. בהתחלה היו מיכה נוימן והבן שלנו ואחר כך נוספו עוד כמה ילדים ייקים. הילדה היתה הולכת אתם ברחוב והיו שרים בגרמנית: פארניח ירוזלם... (אנחנו נוסעים לירושלים)... יוליה אף פעם לא הגיעה לידיעת השפה העברית. היא נשארה בגרמנית ובאנגלית רצוצה. ויחד עם זה היתה תמיד בזהות ציונית וישראלית ברורה. זה באמת פלא איך אפשר לעשות את זה בלי עברית. להתזדהות עם ישראל בגרמנית - רק הייקים יכלו להצליח בזה.

בודאי גם עיסוקך היה יוצא דופן באותם ימים בארץ?!

נו, כמובן! הארץ היתה אז כולה עולם של עשייה פיזית. זה מאוד מעניין. כשהגענו לארץ ראינו אצל האנשים הבדל מאוד יסודי בידיים. ספיר הכיר ידיים אירופאיות. כאן ראינו דברים אחרים. אפשר לומר - הרבה פחות רוחניות. זה התבטא בכך שההרים העליונים היו מאוד שטוחים (יופיטר, סאטורן ואפולו). כל המשקל עבר להרים התחתונים: הונוס והלונה היו גבוהים יחסית. היה משקל רב לאגרסיה, למרץ וליוזמה. ראו את זה היטב ביד. גם באצבעות: אגודל מאוד חזק עם טליה ברורה. אני חושבת שעכשיו זה שוב השתנה. הפעם לכיוון יותר רוחני. אצל הדור הצעיר ידים יותר 'אירופאיות'.

יש לי סיפור מעניין. בא אלינו לטסט בחור צעיר. בן 18. הוא בא מקיבוץ. בעבר עשינו לו טסט בברלין וכשהוא עלה לארץ זה היה ממש כמו יד אחרת. היד היתה כמעט בלי קוים. בברלין היתה לו יד מאוד אינטלקטואלית. אחרי ארבע שנים הוא שוב בא ואז ראינו סינתיזה יפה של שתי הידיים - זו מברלין וזו מן הקיבוץ.

עד מתי המשכתן לעבוד ממש ביחד?

זה נגמר ברגע מסוים. בעצם מציד. יוליה היתה מאוד דומיננטית. גם ביחסים אתי וגם בעבודה. היא יכלה לקבוע דברים חד משמעיים; לומר לנבדק דברים ברורים וחדים. אצלי הסגנון יותר של דיאלוג. אני אף פעם לא כל כך בטוחה בתכונות של האדם. זה די מורכב בקשר ליוליה. מצד אחד היא היתה מאוד מתונה, למשל עם אריך. הוא היה אימפולסיבי והיה בקלות מקלקל יחסים עם אנשים. יוליה היתה ממתנת אותו. אבל היה בה משהו דומיננטי. אנשים העריכו אותה. תמיד היה לה משהו קרוב שעזר לה. היו דברים שהיא פשוט לא אהבה לעשות, ותמיד

מישהו מצא אותה ועזר לה בזה. מתוך רצון. כשאריך נפטר בעלי עזר לה. הכוונה לסידור עניינים פשוטים. מה אני אגיד לך, היא לא ידעה לכתוב צ'ק...

אולי גם בנוגע לשפה היתה העקשנות שלה. תאר לך לחיות עשרות שנים בארץ מבלי לקרוא עתון. והיא היתה אדם מאוד תרבותי. אבל נשארה בתרבות שבאה ממנה: הרמן הסה, רילקה, קפקא. היא מאוד אהבה תיאטרון בגרמניה - ובארץ לא יכלה לראות שום הצגת תיאטרון. ועם זה, כמו שאמרת, נאמנות מוחלטת לארץ. כשפרצה מלחמת יום כפור היתה באנגליה. ניסו לשכנע אותה להשאר שם. גם מיכה (נוימן) טילפן לה ואמר לה שאין טעם שתבוא. ולא עזר כלום - היא מיד חזרה לארץ.

עם כל הקשיים לא היה לה ספק שכאן מקומה. אני זוכרת אותנו כשעלינו לארץ. היינו יום-יום הולכות לשוק הכרמל לקנות ירקות וחוזרות ברגל. הכל כדי לחסוך כמה גרושים. נורא רצינו להתערות בארץ. כל יום שישי היינו אופות עוגה לשבת. אז היו מבשלים על פרימוס. תמיד הבצק היה נדבק לנו לסיר. אני עד היום לא פתרת את הבעיה הזאת.

ליוליה בהחלט לא היה לה קל פה. יונג הציע להם לעבור לשוויץ. זה היה בשנות החמישים שיונג הציע לאריך לעמוד בראש המכון בציריך - אבל הם דחו את ההצעה.

מה היה היחס שלה לאגודה היונגיאנית ולכל התופעה של אגודות?

כאן אין מה לעשות: היות שאריך רצה בזה - היא קיבלה את זה. בדברים כאלה היא היתה מזדהה אתו. ידועה שיונג לא אהב את הרעיון של אגודות אבל אריך חשב שבארץ בגלל הבדידות זה חשוב ולכן הקים את האגודה.

אין לי הרגשה שבעיית הבדידות נפתרה על ידי האגודה... (קטיה מחייכת כמו אל עצמה). אני חושב, קטיה, על שני דברים: הדבר האחד הוא שפעמים רבות היתה לי הרגשה שאת יודעת ומכירה יותר מכל אחד אחר את כל הזרמים התת-קרקעיים שרוחשים באגודה, והדבר השני - שלא תאמרי על כך דבר (קטיה חייכה כמאשרת את שני הדברים).

במה שנוגע ליוליה - בדברים כאלה היא הזדהתה עם אריך. בכלל היא היתה מאוד מכוונת אליו. על אף שהיא היתה אשה דומיננטית, הקשר עם אריך היה במרכז חייה.

מעניין, אני זוכר פעם בדיון במפגש של האגודה הזכירו שוב ושוב את נוימן. אפשר היה להרגיש את יראת הכבוד כלפיו ואת ההשפעה שהיתה לתורתו ולאישיותו. ואז יוליה אמרה בתקיפות: "אריך נוימן כבר מת!" היא הביעה בכך את דעתה על הצורך להשתחרר מהתלות בדמותו, ולא ידעתי עד כמה היא עצמה היתה תלויה בו.

איך היית מגדירה את תפקידה של יוליה בחיידך?

הו, זה לא קל. היא קלטה אותי בתרבות כשבאתי לברלין. היא היתה בשבילי גם יהדות וגם תרבות. הייתי צמאה לדעת - והיא היתה הגשר. היא היתה כל כך מעורה בתרבות האירופאית. אני זוכרת כשהם ארזו את החפצים כדי לעלות לארץ. כשכל הדברים היו ב'ליפט'. היא ממש כמעט נשברה. היה לה קשה לעזוב, אבל העקשנות והנחישות היו באופי שלה.

ואחר כך נעשיינו חברות כל כך טובות. ויחד עם זה נפרדנו בעבודה וכל אחת פיתחה את הסגנון שלה - וזה לא פגע בידידות שבינינו. שנים רבות רבות היינו נפגשות כל יום שישי אחר הצהרים - בהתחלה עם המשפחות ואחר כך שתינו לבד.

קטיה, כשמזכירים כירולוגיה בארץ, מיד באותה נשימה אומרים "קלופפר". איך היית מגדירה היום את המעמד של התחום הזה, שאת ויוליה ייסדתן אותו בארץ?

יוליה באמת תרמה לזה הרבה. היא לימדה את אמי הורביץ שהקימה את התחנות של הקיבוצים, היא לימדה את אלזה שטרנברג, את חנה מונבו. היום הדבר הרבה יותר ידוע. אני מרגישה את זה. אני מלאה עבודה. אני עובדת כל יום חוץ מיום שלישי ושישי.

דומה שלנוכח דמויות כמו קטיה ויוליה אין לנו אלא לדרוש את הפסוק הידוע: הלוואי עלינו.